

Likestilling og frigjøring – individuelle prosjekter?

Ragna Lillevik og Beret Bråten, Fafo

8.mars 2022

«Det ble slutt mellom Isachsen og
kjæresten i sommer, så nå passer det ekstra
godt å fokusere på karrieren.»
KK (Kvinner og Klær) 9. sept 2021

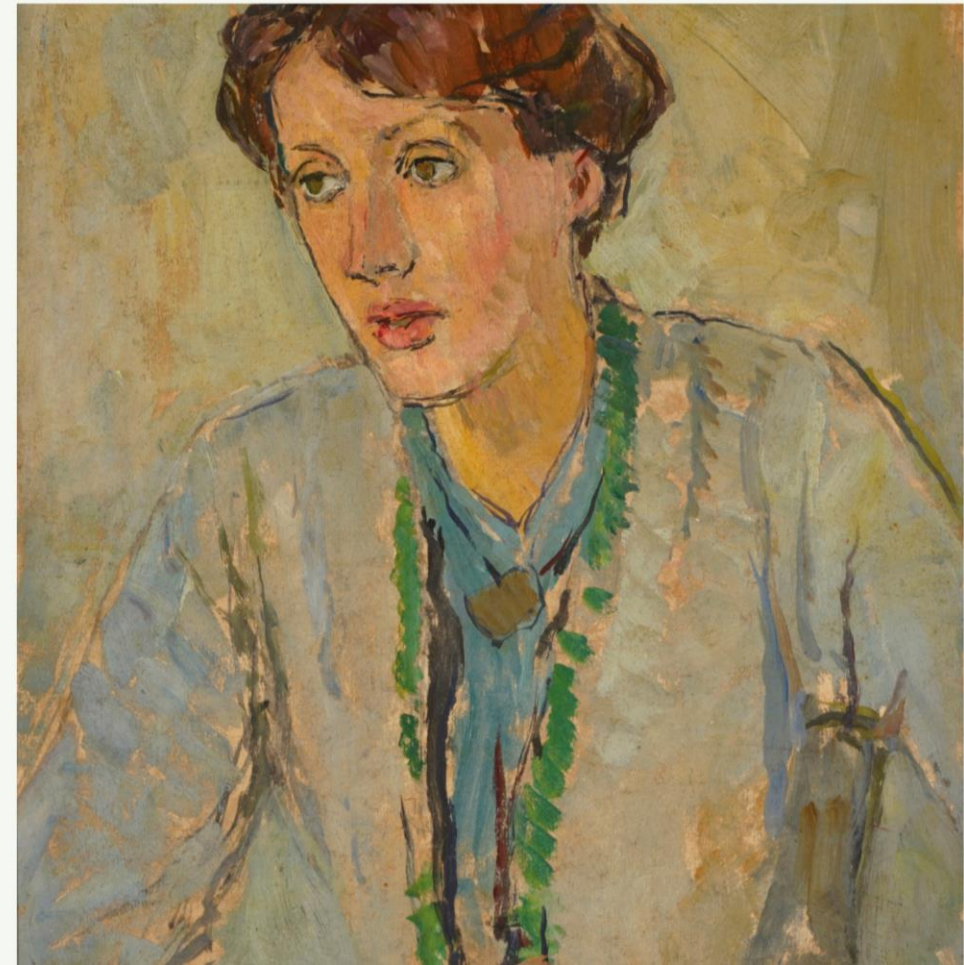
MODERN
CLASSICS

Virginia Woolf

A Room of One's Own

Et eget rom

- Virginia Woolf sitt essay *Et eget rom* (1929) er en utforskning av hvorfor kvinner – historisk – hadde hevdet seg dårlig i kunst og vitenskap.
- Svaret var at intellektuell frihet krever et eget rom og egne penger.
- En plass, et rom, som ga mulighet og frihet til å utvikle evner, personlighet – til å tenke fritt og stort.
- Men – som hun skrev, «kvinner har alltid vært fattige»

- begrenset av nødvendigheter

Sosiologen Dorothy Smith beskriver arbeidsdeling i et kapitalistisk samfunn.

- Kvinner tar hånd om det lokale, konkrete og partikulære. Nødvendighetene i den private sfæren.
- Menn organiserer og skaper i arbeidsliv, politikk, forskning, kunst. Det universelle – i den offentlige sfæren.
- Alt dette basert på menns ståsted, noe som tar fra kvinnene subjektstatusen i denne store verdenen.
- Kvinnene holdes tilbake i det partikulære og hjemlige.

Valg vi gjør

- Modernitet: Svekkelse av absolutte sannheter og tradisjoner, de store fortellingene. Vekt på selvskaping (identitet) og selvrefleksjon.
- Det finnes sosiale og materielle *betingelser* for selvskaping og de valg vi gjør (ikke likt for alle)
- Helga Hernes: De skandinaviske velferdsstatenes potensiale for kvinnevennlighet, universelle velferdstjenester og likestillingspolitikk påvirker *betingelsene*
- Marianne Gullestad: Generasjonsanalysen av *hva det vil si å være et godt menneske* – fra «å være til nytte» (å være noe for andre) til «å være seg selv»

Frie og likestilte

- Feminisme = «å skape likestilling mellom kjønnene, eller et rettferdig og fritt samfunn for begge kjønn» (Holst 2017)
- Frie og likestilte valg = individuelle valg?

Frihet fra og frihet til

- Negativ frihet og positiv frihet (Berlin 1969)
- *Frihet fra* det som begrenser deg
- *Frihet til* å kunne leve som du ønsker

Unge som bryter med familien for å bli fri

«Altså, det er liksom, med familie, de skal bestemme absolutt alt. Hvilken skole jeg skal velge, hvem jeg skal være venn med. (...) Jeg klarte ikke å fokusere på realfag, jeg klarte ikke, hjernen min samarbeidet ikke, jeg hadde det så vondt. Jeg sleit med så mye. Og så plutselig så kommer de og sier sånn, ja, du er feig fordi du har byttet alle fag, det er flaut for oss, vi skammer oss over deg. Det fører til skam, og alt det der. Og så etter hvert når jeg ble eldre, ja plutselig skal de bestemme at jeg skal gifte meg. Jeg ble jo ikke gift fordi jeg dro.»

Felles for de som har brutt

- Ivaretatt av velferdsstaten, en stund. Bolig, helse, råd og hjelp til å stå på egne bein.
- MEN skal altså etablere et voksenliv uten familie i ryggen.
- «Skadeskutt» i nære relasjoner. Med en bakgrunn/historie som er krevende å formidle til de man håper å bli kjent med.
- Vi fant: Ufrivillig alenetid/destruktiv alenetid.

Aleneproblematikker

«[...] For nå ... jeg er alene, ikke sant, og jeg lager mat ... jeg kan ikke spise det. Jeg lager mat og det blir ødelagt og jeg må kaste det. Så, jeg lager ikke mat. Jeg bare kjøper det. Sånn at jeg spiser det med en gang. For hvis jeg lager det, så spiser jeg ikke det. Og ... ja ... jeg er alltid ... jeg slår ikke lysene på, for jeg vil ikke ha ... det blir for mye lys for meg når jeg er alene. Men når jeg er med andre ... ikke sant, det går fint for meg å ha lysene på. Jeg tror det har påvirket meg litt, for jeg vil ikke snakke med andre. Hvis noen vil snakke med meg jeg vil bare at de skal slutte og jeg vil være alene og gjøre hva jeg vil» (ung kvinne)

Lengter etter

For meg var ekte familie bare ... lillebroren min. Fordi han var så liten og alt, men ... jeg tror jeg gjennom tiden har glemt det. Glemt hva det vil si å være en ekte familie. Men, nå i etterkant så har jeg forstått at familie er ikke bare blodrelaterte. Det kan være venner. Det kan være andre du møter. Familie handler om å elske hverandre, akseptere hverandre, forstå hverandre, gi hverandre space. Ikke hele tiden være oppå hverandre og inni sjelen til hverandre liksom. Familie handler om kjærlichkeit. Å gi hverandre kjærlichkeit. Fordi det er det jeg lengtet mest etter, å bli elsket.

“Space”

- Å bryte var nødvendig – for frihet.
- Å starte på nytt, kunne gjøre egne, frie valg, krever at man må sees, ikke bare av offentlig bistand, men også av andre nære mennesker.
- Underkommuniserer vi det – i likestillingsprosjektet?
- «Når unge mennesker lærer ‘å finne seg selv’, lærer de samtidig å skjule selvkonstruksjonens grunnlag i forholdet til andre mennesker» (Gullestad 1996, s.225)
- Frie valg betinget av: Materielle og velferdsstatlige forhold, individuelle bestrebelsler - og de nære relasjonene. «Gruppearbeidet».
- På samfunnsnivå: Erkjenne *betydningen* av relasjonene, som skapes i det partikulære, i det hjemlige, private, for den enkeltes frihet.
- Men det må – være nære relasjoner, der man nettopp gis «space» - rom – slik en av de vi intervjuet uttrykte det.